

Előfizetési feltételek:
 Vidékre postán vagy helyben hához
 Egersz. évre 10 frt. Fél évre 8 frt.
 Negyed évre 4 frt.
Egyen száma 6 krajczár.
Hirdetmények díja:
 6-hasábos példány egyszeri hirdetésnél 12,
 kétszeresnél 10, háromszorossal 8 kr.
 A nyilvántartási díj 50 kr.
 Bélyegdíj külön 30 kr.
 Hirdetmények elfogadhatók a ki-
 adóhivatalon kívül egyedül **Hansen-**
stein és Vogler hirdetésfelvételi
 hivatalában Budapesten: Horvát-utca
 3. sz. I. em. Becs: Wallfischgasse 10. sz.
 Prága: Graben 27.

KÖZÉPPÁRT

Politikai napilap.

Szerkesztői iroda:

Belváros, Kalap-u. 15. sz. I. em.
 A lap szellemi részét illető minden köz-
 lemezy a szerkesztőséghez intézendő. —
 Bermentellen levelek csak ismert e-
 zektől fogadhatók el. — Keziratok nem
 adódnak vissza.

Kiadóhivatal:

Belváros, Lipót-u. 2. sz. földszint **(Ker-
 tész József** könyvnyomdai irodája)
 hova a lap anyagi részét illető közleme-
 nyek (előfizetési pénzek, hirdetmények
 kiadás körüli panaszok) intézendők.

Budapest, február 24.

„Jaj annak, ki első fogja megzavarni Europa békéjét! (Malheur á celui qui troublera le premier la paix en Europe!) állítólag e szavakat mondta volna a 74 éves Goresakoff herceg Andrássy grófnak Szentpéterváron. Kívánjuk, hogy e szavakban Oroszország politikája beszélt legyen!

Ime, ezeket olvassuk a „Hon“-ban.

Valószínű, hogy a Gortsakoff hercegnek tulajdonított szavak is azon történelmi mondatok sorába tartoznak, melyeknek egy némelye a közönség által elfogadottnak, az idő által szentesített nyervén, többé senki által kétsége nem vonatik, ámbar alig találkozott egyszer is, hitelt érdemlő, komoly ember, aki azt merete volna bizonyítani, hogy akkor, amidőn állítólag mondatott az, csakugyan hallotta volna.

Ez alkalommal nem akarunk ily szigorú mértéket alkalmazni, még pedig azért nem, mert ha az idézett szavak nem mondatok, legalább szívből kívánjuk, hogy mondatok volna, amilyenek megfelelnek a népek közönségének. Másrészt oly helyesen jellemzik Europa jelen helyzetét miszerint, ha az agg herceg Andrássy gróffal politikai beszélgetésbe bocsátkozott, amit biztosan fültehetni, alig mondhatott egyebet, hanem is azon szavakkal, de azon értelemben.

Azon kívánságot, melyet a „Hon“ az idézett szavakhoz köt, teljes mérvben magunknak valljuk, de hozzáteszük, miszerint mi azt is ohajtjuk, hogy az általuk kifejezett elvnek, mely valószínűleg több évekig világrészünk politikai „mot d'ordre-jét“ képzendi, nemcsak közvetett, de közvetlen áldását is mielőbb élvezhessék a népek, s különösen mi magyarok.

Nem kicsinyeljük ugyan a béke közvetett áldását, mely a szellemi és anyagi erő kifejlesztését nemcsak nem akadályozhatván, sőt előmozdítván már önmagában is haladást képvisel, de nem tartjuk azt a jelen helyzetünkben elégségesnek.

Közvetlen gyümölcseit is akarjuk élvezni a béképolitikájának, az annak föntartására Europa szerre, eddig szükségesnek ítélt, majdnem elviselhetlen terhek könnyítésében.

Ha létezik ország, melyre nézve ez életkérdést képez, ugy bizonyára Magyarország az.

Oly perczben, amidőn a legnagyobb erőfeszítéssel hozzákívánunk látni államháztartásunk rendezéséhez, s ennek elérése kedvéért a meddig csak lehetséges minden beruházást és befektetést megszüntetni akarunk, a takarékoságot és törlesztést mindenütt szigorúan alkalmazni szándékozunk s a nemzet legkedveltebb intézményei tovább fejlesztéséről is egy időre lemondani kényszer vagyunk, oly perczben méltán követelhetjük, hogy az eddig viselt védelem terhei is szállíttassanak le. Védelem terheinek mondjuk hadiköltségeinket azért, mert mi nem támadó, csak önvédelmi külpolitikát követünk.

Méltányosnak s kivihetőnek is tartjuk, hogy a közös költségek ugyanazon mérvben szállíttassanak le, amelyben saját háztartásunk kiadásait csökkenteni fogjuk, vagy az adófizetőkre új terheket róni kényszerítve leszünk.

Számolunk a birodalom nagyhatalmi állásával, számolunk más nemzetek reánk is kényszerítő példájával, s nem kívánjuk drága pénzzel alkotott hadszervezetünket csökkenteni vagy gyengíteni, de meg vagyunk győződve, hogy ennek épségben tartása mellett is, tetemes megtakarítások eszközölhetők a közös hadibudgetben.

A porosz háboru után tervezett új organizációnak ma már körülbelül befejezve kell lennie, s így ideje, hogy normal hadibudget állapítsunk meg, s hogy a rendkívüli költségek szüntettesse be.

A legközelebbi delegáció dolga lesz, mind ezt behatóan megvizsgálni, s az ország pénz álla-

potához képest intézkedni, ép oly fontos feladat vár rá mint az, melyet a 21-es bizottság foglalkozik, s ennek sikeres megoldása bizonyára ép oly üdvös következményű lesz a hazára nézve, mint közigazgatásunk reformja.

Gróf Andrássy pedig, a ki sokak sajnálkozására, állásánál fogva válságos helyzetünkben közvetítő vagy mentő szerepet nem játszhatott, akahna nyílik törvényesabba hatáskörének keretében honának nagy szolgálatot tenni.

Mindig biztunk kültigyerünk eszélyes vezetésében, azonban semmi által sem bizonyíthatná jobban, hogy saját politikájában maga is bizik, mint az által, ha a közös hadi költségek leszállításának kezdeményezését nem engedné át másoknak.

— **A képviselőház osztályai** tegnap a nyilvános ülés után tartottak ülést, a ház által hozzájuk utasított következő törvényjavaslatok tárgyában: a gyakorlati bírói vizsgáról, — az országos statisztikáról, — a keleti marhavész elleni intézkedésről, — a tengeri hajók lajstromozásáról szóló tvjavaslat, végre a főrendiház módosításai a belvizekről szóló tvjavaslatra vonatkozólag.

Első sorban a keleti marhavészről szóló tvjavaslat vétett föl, mely általánosságban elfogadottnak. Eddig csak az I. és IX. osztályok végeztek el a tárgyalást és a tvjavaslatot részleteiben is igen esékély módosítással elfogadták. Előadók lettek az I. osztályban Bittó Kálmán, a IX. o.-ban. Dániel Ernő

— **A képviselőház központi bizottsága** tegnap délután 5 órakor folytatta a kir. közjegyzőkről szóló törvényjavaslat tárgyalását, s esékély módosításokkal a XI. fejezetig haladt.

— **Az igazságügyminiszter** a következő körrendeletet intézte az ország valamennyi e. f. királyi törvényszékéhez: A királyi közjegyzőségről szóló törvényjavaslat 217. §-a szerint, a közjegyzői kamarák megalakulása előtt, a királyi törvényszékek meghallgatásával állapítandók meg.

Mivel ezen törvényjavaslat országgyűlési tárgyalás alatt áll, s törvényerőre emelkedése a legközelebb jövőben várható: ennek bekövetkezése után a címzett törvényszékek, a területén székelő közjegyzők száma és kijelölendő lakhelyei tárgyában véleményt kellend adni.

Hogy ezen vélemény a törvény létrejötte után hozam a legrövidebb idő alatt felterjeszhető legyen: utasítom a címzett törvényszékek, hogy az erre vonatkozó szükséges adatok összeállítását azonnal intézkedjék.

A közjegyzők számának megállapításánál nem csak arra fordítandó figyelem, hogy azok a közszolgálat igényeinek megfelelőhessenek, hanem az intézmény hitelének érdekében arra is, hogy létezésük anyagilag kellőleg biztosítva legyen; tekintetbe veendő azon körülmény, hogy a közjegyzői állomások, ha a szükség feletti szám a gyakorlat által bebizonyítottak is, csak megüredésük esetében lennének megszüntethetők, míg ellenben a létszám szaporítása semmi nehézségbe sem ütközik.

A székhelyek pedig az illető helyek üzleti forgalmára való tekintettel lesznek megállapítandók. —r.

— **B. Scudier tábornagy**, temesvári katonaparancsnok, közelébb a polgárosított határvidék összes nyugalmazott es. k. katonatisztjeihez a — „Reform“ szerinti — következő fontos rendeletet intézte:

„Több nyugalmazott tisztnek igazolásából látom ugyan, hogy azon vád, miképők az omladina-pártot buzgón támogatják, sőt mi több, hogyők egészen ahhoz csatlakoztak, kissé túlzott; de mivelhogy néhányan a nyug. tiszték közül csakugyan az omladina-párt jelöltjére szavaztak, ezennel figyelmeztetem őket, hogy ezáltal es. k. tiszti állásukat tühágták.

Miként mult évi szeptemberi rendeletben is említém már, az omladina-párt céljai nem államjogellenzések, hanem valóságos államveszélyesek. Eszközök is, hogy ezélhoz juthassanak, egészen alkotmányellenesek, mert ilyenül még a császár magas személyét is fölhasználják s a volt határörökkel el akarják hitetni, hogy a határörök polgárosítása ő fölségének legmagasabb akarata ellenére eszközöltetett.

A es. k. tiszték azon helyzetben vannak, mikép tudniok kell, hogy a határörövidéki intézmény katonai szempontból sem volt tovább föntartható, s hogy ezért ő fölsége maga akarta és rendelé, miszerint a határörövidék állami tekintetéből fölsozlattassék.

Ugyanazért elvárom, hogy ama kevés nyug. tiszt is, ki az omladina-párt jelöltjére szavazott, jövőre abban hagyja az omladina támogatását.

A volt határörövidék lakosságának minden tekintet-

ben békére van szüksége, nekik minden erejüket meg kell feszíteniök, hogy szellemi tehetségeiket kifejlesszék s javítsák földjeiket, hogy így a régi mulasztások kipótoltsanak. Csupán ezért menté föl ő fölsége, ami legkegyelmesebb császárunk és királyunk a volt határörököt a háromévi szolgálattól is a tényleges hadseregben.

A határörövidéken lakó nagyszámú es. kir. tiszték arra használják föl befolyásukat, hogy fajrokonait job mezei gazdaságra tanítsák, az iskolákat és humanitárius intézményeket előmozdítsák, s hogy így a tunyáság helyébe műveltség lépjen.

Ily móddal mutathatják ki a nyug. tiszték a nép iránti szeretetüket s nem az által, hogy a népet a politika mezejére vezetik, s annak végképi elszegényedését és teljes elenyészését okozzák. En minden egyesre vigyázni fogok s mindazokat, kik a jelzett irányban magukat népiük igazi barátjaikul tüntetendik föl, lehetőleg támogatni fogom. Scudier, s. k., tábornagy.“

Kossuth levele.

Turin, 1874. jan. 7.

Ön arról tudósít, hogy ön egy oly pártalakulást óhajt, melynek az legyen álláspontja, hogy „Magyarország minden idegen beavatkozástól menten intézze minden ügyeit.“

Elismerem, hogy egy ily álláspontot foglaló párttól nem mondhatnám azt, — — — — — hogy oly távol áll tőlem, mint akár Deák. — Sőt ha annak legkisebb nyomatékú lehetne (föltéve, hogy pártjelleggel bír) valamást tehetnék, hogy egy ily párt a bevallott pártok közt hozzám legközelebb áll. — Mert hát mondhatnám:

„Ti nem határozotátok ugyan meg, hogy mi alakban értitek azt a minden beavatkozástól ment függetlenséget, mely álláspontotokat képezi, s így meglehet, hogy ti egészen mást értetek alatta, mint én értek; — de legalább nem zárjátok ki az én álláspontomat sem, — — — — — s a mi nines kizárva, azt a másféle értelmezés sikertelenségének tapasztalása, s idők és viszonyok hatása bele is teheti; — annál fogva elismerem, hogy egy ily álláspontu párt hozzám, a többi pártoknál sokkal közelebb áll.

Annyi tehát bizonyos, hogy ily program módosítás mellett az én állásom is módosulna a párt irányában.

Ez azonban magában alig birhatna most egyelőre nyomattékkal. — — — — —

Hanem lehetne a dolognak egy nyomatékosabb eredménye; az: hogy ily alapon tán lehetséges lenne egy nagyobb számú pártot tömöríteni, mint a minő a 48-as párt, mely sehogysem bir szaporodni.

Először is nem gondolom, hogy a 48-as pártnak akármely tagja is, az eddig is vallott elveknél e határozottabb formulázása miatt, a párt soraiból kiállana, veszteség tehát nem lehetne.

De másodsor meglehet, hogy ez új formulázás alapján oly elemek is kombinálhatók lennének, melyek eddig vagy semmi, vagy külön állást foglaltak el.

Veszem például azon töredéket, melynek a Csávoleszky által megindított „Baloldal“ a közlönye.

En azt tökéletesen értem, hogy e töredék a 48-as párt címét el nem fogadja, s abba nem akar beolvadni, amint azt is értem, hogy a 48-as párt a baloldal címét nem fogadja el s a 48-as programnak a bihari pontokat nem hajlandó substituálni.

Ez mindkét részről nagyon érthető.

Gonosz egy dolog az a „beolvadás.“ Magyarország is beolvadt „az egységes monarchiába“ és lett appendixe az osztráknak. — Párt is appendixé lesz, ha más pártba olvad.

Hanem ha két párt, új címmel, új programmal, együtt egy új pártot alkot, ott nines szó az appendixességről s a dolog egészen más.

Ha például ama két párt tagjai, egymásközt (vagy jobban együttesen) értekezvén, valaki így szólana:

„én azt tartom helyes álláspontnak, hogy Magyarország, mint önálló magyar állam, minden idegen beavatkozástól menten intézze minden ügyeit.“ Lássuk mik ezek a minden ügyek? A polgári közigazgatáson kívül, melyet még a Deák-párt is önálló országos ügynek mond (csak hogy nem ilyen gyanánt kezel) a hadügy, pénzügy nemzetközi viszonyok s közigazgatás.“

„A 48-as párt a 48-ki törvények helyreállítását akarja, tehát mind ezen ügyekben minden avatkozástól ment intézkedést akar a nemzetnek, miként azt a 1848. III. t. cz. ezélba vette, s a független felelős magyar miniszterium — a mig tartott — föganatosította is.“

„A „Baloldal“ című lap pedig azt vallja pártja álláspontjának, hogy „Hazánk önálló magyar állammá téstessék, melynek megvan minden kelléke: hadserege, pénzügye, külképviselete, s érdekeinek megfelelő önálló kereskedelmi politikája.“

„Mi egyéb ez, mint az: hogy a nemzet minden idegen beavatkozástól menten intézze minden ügyeit, mint önálló magyar állam.“

Scudier tábornagy

"Tehát a dolog érdemére nézve, nincs a két párt közt a differentianak még csak árnyéka sem. — S miután ez nincsen, mi az, a mi az egygyé tömörülésnek utjában áll?"

"A pártnev meg a programczim." Utjában áll az: hogy az egyik párt magát 48-as pártnak nevezte el, elég ügyetlenül: a másik meg baloldalmak, még ügyetlenebbül. — Ügyetlenebbül, mert ez a név teljességgel semmi elvet nem mond. Annnyira semmit sem mond, hogy ha ma többségbe jutna, holnap a Deák-párt lenne baloldal, — Sennyey, Ürményi et Comp. pedig pláne szélsőbal.

"Aztán meg az egygyé tömörülésnek utjában áll az, hogy a tökéletesen egy horderejű program czéggé az egyik ezt írta, "48", — a másik meg ezt: "Bihari pontok" s egyik sem akarja a másik czéggét elfogadni, s mint ama bizonyos két német csapár, mindenik azt vitatja, hogy ő az igazi öreg medve."

"Tegyük mindkét részről pensióba medvéinket, s miután két csapron egy hort mérünk, tartunk egy háztartást, akasszunk ki házunkra egy új czéggert, írjuk rá annak igazi nevét, ami valósággal vagyunk, e név "függetlenségi párt."

"S mondjuk meg barátaink, ellenségnek, hogy e czégg alatt azok laknak, kik azt ismerik törekvésük föladatának, — hogy Magyarország, mint önálló állam, — minden idegen avatkozástól menten intézze minden ügyeit."

Ha valaki ilyenmü indítványával állana elő, az értekezleten, én nem igen tudom elgondolni, miután két ember erősebb együtt, mint külön-külön, mit lehetne ennek ellene vetni, ha csak talán Csávolszkyékat az nem tartja vissza, hogy félnek, elvesztik a "vidéket", ha a "baloldali" czimet függetlenségire változtatják, vagy Pétert vagy Pált talán az nem tartja vissza, hogy fél, nehogy a "Pesti Napló" azt mondja: "ez közeledés Kossuth — állásponthoz."

Az elsőhöz nem szólhatok, miután Turinban, s nem a Hortobágyon tanyázom, — a másodikra meg csak annyit mondhatok, hogy aki az efféle insinuatióktól fél, az találja természetesen, — ha viszont én azt mondom róla: "bizony ez embert nem ismerem." Fogadja stb. Kossuth.

Történeti szemle

a „szász”-nak nevezett közbizony fölött.

I.

Az „okos és körültekintő”, de azért nem mindig világosan látó erdélyi szászok úgy tudták már századok százat a „do ut des” elvét gyakorlatilag hasznosítani, hogy az orosz-lánrészt mindig nekik juttott: a fillért is sokszor megforgatták, a míg kiadták, hanem ha egyfelől tőkét százat nyerhettek, még a magyar, arany forintokat se kimélték már akkoron élmesség levén nemzetgazdálkodási maximájuk; így a maga helyén tett ajándékozások, s a maga idejében, legtöbbszörre hadiköltségre conferált ezüst márkák nagyon nagyon gyümöleshozólag tőkésítettek, szépen kamatoztak, s napjainkig milliókra szaporodtak, bár különösen a XVIII. század második felében egy némely királyföldi törvényhatóságban a közbizony egész jövedelmét a szász tisztviselők cum studio, sed „sine ira” maguk közt oszták fel. Ezzel az ugynevezett „szász nemzeti vagyon”-nal az újabb időben is sokféleképp gazdálkodtak; ezért nem lehet fölösleges munka, ha a forrást a esermely futásának irányát is szemügyre vesszük.

A magyar királyok, utóbb az erdélyi magyar nemzeti fejedelmek korában fekvő jóságok és dézsmákban adományokat nyertek a Király-földi székek együttesen, a „hét bírák” czimén, — egyes királyi váraik, az azokban alapított rom. katolikus egyházak, sőt (a magyarföldtől) egyes kitünő szász férfiak is.

A „hét bírák” s alattuk álló esküdtek, vének, összes polgároknak adományozza V. László 1453-ban a mai Talmácsszék név alatt ismert falvakat Talmacs és Lethonvárral, s a Vöröstoronyal (Féjérvármegye területéből) oly föltétellel, hogy az első talpig lerontván, a más kettőt kiugazítják, folyvást jó állapotban tartják, s az Oláhországba vivő utat fal- és sánczerődtiményekkel lássák el, őrizettel rakják meg.

A 6 faluból álló mai Szelisztyeszéket I. Mátyás 1472-ben adományozta a hét bíráknak és Szeben városának; ezért tartoztak a vizaknai sóbányákba segédmunkásokat küldeni. Később a szebeni prépostsághoz tartozó falvak is a hétbírák jóságaihoz foglaltattak. Az adományozott jóságok a „hét szék” tulajdonát képezték s azokért határvédelem és közmunkákra köteleztettek. Elvezetvén I. Mátyás 1472-ki adomány levelét 1483-ban újat kaptak, mely őket az omlási kerület birtokában megerősíté. Talmácsszék egy részéből is kiestek volt I. János király ellenében foglalván állást úgy, hogy e részt 1539-ben 1000 frttal válták vissza az erdélyi vajdától.

A szebeni Szt. László prépostsághoz tartozó egész falut és két prépostságot 1424-ben Zsigmond király adományozta Szebenvárosának oly föltétellel, hogy azok jövedelméből 15 kath. papot tartanak s ezek „örökidőkre” naponta 15 misét olvassanak. 1477-ben I. Mátyás király a kertzi apátságot tevő 8 falut a szebeni prépostsághoz csatolja, három pap tartására, kik naponta misézzenek s különösen minden ötödik nap a király udveért. E két adományozás tisztán katolikus egyházi czélokra tétetvén, már 320 év előtt (1566-ban) a fiscus részére visszafoglalattak elhatározottat, de ma is pertárgyat képezi a szászok és a magyar királyi kincstár közt. Megjegyzendő, hogy a kertzi apátság már 1272-ben a királyföldi területhez számítottat, s így ez állapotot erősíté meg 1322-ben I. Károly király. E jóságok ma a hét bírák közt szerepelnek nagyrészt. Szebenvárosának maradtott Kertzfalu a kornecezi rész; ehhez vett 1571-ben a Báttaszéktől több jóságrészt Rakoviczán. 1575. ajándékul nyerte Báthory Istvántól Sina, Feketeviz, Sztel Váralya (Orlátu) falukat; de ezeket I. Rákóczy György idejében csaknem elveszté, megtámadván a fejedelmi ka-

tonákat: 1000 frt bírsággal menté meg. 1661-ben Apaffy ismét megerősíté e jóságok birtokában.

Szászszében város bírója Gallus Simon fegyvereseivel vitézül küzdvén Radnothnál Békés Gáspár hadai ellen — 1575-ben Báthory Istvántól kapja: Szászvárost és Sebesel felét, meg Sugós kis falut.

Brassó város 1377-ben I. Lajos királytól nyerte adományul Törösvárat 13 faluval, az előbbi csak zálogba; e formában nyerne megerősíté oklevelet, Zsigmondtól 1395 és 1428-ban; Zernest és Tohán a brassói katolikus egyház tulajdonát képezte. Nagy Lajos adománya szerint Brassó tartozott új várat építeni, s a határvédelem szempontjából több erdőt vagy kiirtani vagy levágni. Bethlen Gábor és II. Rákóczy György idejében több falvak visszacsereztettek Brassótól, s a kezén maradtak birtokához ismét a határvédelem kötelezettség csatoltatott, bár még 10,000 frtot is fizetett a fejedelemelek; Törösvárot magyar várnagy alatt tartoztak őrséget tartani, s nagyobb veszély idején a brassói polgároknak is segélyre kelle oda sietniük; e fölött tartoztak a várat jó karban tartani, élelem és lőszerrel ellátni, a havasi szorosokat elzárnai, az ősvényeket elállani, 12 jól felszerelt lovaszt küldeni a fejedelem táborába, — s kerített városukba a menekülő magyar hazafiakat bebecsítani.

Beszterceze városához 1453-dik évben több falu csatoltatott, — s a Radamolgy falvai közül Hunyady János kormányzó is adományozott e városnak, — de ugyanez városról is ily birtokokat 17,000 tallér erejéig.

Továbbá Medgyes városnak két praedium, s a szász királyi városokban alapított római katolikus egyházaknak is adományoztattak jóságok; sőt egy esek is kaptak magyar birtokokat, mint Huet Albert 1578-ban, Kis Ludas, Trauszner Lukács 1588-ban Hadrov egy részét stb.

Végül 1765-ben az erdélyi határvédelem fölállításakor Brassó átadván Tohán, — Szeben, Westen, Sina, Orlát és Rákovitzát, — Szászváry, Kudsirt, 11 havast, — s Fel-Kenyér praedium egy részét, — ugyan ekkor a szász natio megvizsgálására 99 évre 200,000 német forint erejéig inscribáltatott neki a fogarasi uradalom 31 faluval.

A hét bíráknak, a városoknak, s a nemzet közönségének adományozott, inscribált eme járásokból gyűlt azon összeg, mely a „hét bírák” és „nemzeti pénztár” révén s a fogarasi uradalom jövedelméből ma legalább is egy kerek millió frt törzs-tőkét képvisel, — másfelől az ezen jóságok vesztett urbárságai, s a szász dézsmák kárpótlásába sokszorozva kivett összegek is képviselnek mintegy 5 millió frtot törzstőke gyanánt.

Szép summa, de szép hasznát is hajt a szász nemzetiségnek és ágostai hitvallásu felekezethez, — kevesebbet a Királyföld más ajku polgárainak — s legkevesebbet a magyar államnak. Rika.

Az együttes albizottságok jelentése a pénzügyi és vasuti bizottságokhoz a keleti vasut ügyében 1874. február.

(Folytatás.)

3. A párisi szerződés s ennek kiegészítő részét képező ugynevezett bordereaux reguleateur, vagyis fizetési szabályzat, keltezve Párisban 1868. december 16. és 17-én, köve Warring Károly és az angol-osztrák bank alelnöke Mayer Károly között, kik amint magokat jellemzőleg kifejezik „csak véletlenül jöttek Párisba, amennyiben itt adtak egymásnak találkozó helyet (1874. 6-ki jegyzőkönyv 7-ik pont) — egyike azon szerződéseknak, mely a vasutak történetében alig találja párját. Ebben az engedélyes Warring az engedélyt az 1. §. szerint önkényileg másra ruházta, t. i. az angol-osztrák bankra; Warring megszűnik engedélyes lenni s átváltozik fővállalkozóvá (1874. február 5. és 6-ki jegyzőkönyv összes pontjai) s mint ilyenek a 2-ik §. szerint az egész társulati érték, vagyis 75,033,750 frt rendelkezésére bocsátatik. Az érték fölemlítésénél, dacára, hogy a törvény világosan ezüstre szól, ezen szó mindenütt kihagyatik (1. 2. §.). A vállalkozók részére előre nagy summák biztosítottak. (5. §.) Az igazgató-tanács keze előre lekötetik s ezáltal ellenőrzés nemcsak az igazgató-tanács, hanem a kormány részéről majdnem lehetlenné tétetik; (11. §.), sőt a 15. §. szerint a leendő társaság és annak képviselője az igazgató-tanács kötelezetnek mindezt teljes szövegben és minden változtatás nélkül elfogadni.

A bordereaux reguleateur minden biztos számítás és adat nélkül önkényileg meghatározza az egyes szakaszokra az építési összeget, s a három első könnyű szakaszra aránylag sokkal nagyobb összeget számít, mint az utolsó nehéze.

Szóval ezen két szerződő fél együttevő engedélyes, vállalkozó, részvényes, pénzeszerző, bizományos, ellenőrző, igazgató, utalványozó, az alaptőke fölött szabadon rendelkező, mindenütt és minden körülmények között a befizető részvényesek kárára és romlására.

Ilyenmü szerződések bármü társulatra valódi csapás, és esodálni csak azt lehet, hogy ilyenek nyitog alatt a társaságot meg nagyobb veszedelem nem érte.

A bizottságok figyelmét különösen a párisi szerződés 11. és 15. §. s a fizetési szabályzat 3. és 6. §-ra kívánjuk fordítani. A 11. §. azt tartalmazza, hogy a társulatlak joga lesz az építési munkálatok fölött korlátlan ellenőrzést gyakorolni a nélkül, hogy annak kivételébe bármikép is joga lene beavatkozni, és hogy a leendő társaság köteles minden vita és változtatás nélkül, mindazon módosításokat elfogadni, melyekbe Warring testvérek előterjesztésére az engedélyes mészaki határozmányait illetőleg a kormány beleegyez.

Tehát a vállalkozónak minden jog megadatik, az igazgató-tanáctól minden jog elvétetik. A vállalkozó az igazgató-tanács feje fölött egyezkednék a kormányval, holott a dolog rendes és természetese szerint erre csak a társulat, s ennek képviselője az igazgató-tanács van hivatala.

Az albizottság véleménye szerint e két szakasz volt a bajok legfőbb oka, mert a társulatra nézve előállt

azon sajátságos szomorú állapot, hogy az igazgató-tanács mindig a kormány felügyeletét várta és váratta is, arra hivatkozott, érezvén, hogy saját kezei meg vannak kötve, a kormány pedig a párisi szerződéseket legújabbban belügynek tekintvén, minden bajokért az igazgató-tanácsot, mint a társulat természetes őret tette felelőssé, s ily módon maga a társulat minden oldalról árván maradt.

Hogy a fizetési szabályzat (bordereaux reguleateur) 3. §. a, mely költség tekintetében a vasuti szakaszok három 1 jére veti a súlyt, mennyi kárt okozott a társaságnak, miután a vállalkozók a 4-ik legnehezebb szakasz kiépítését egészen abba hagyták, kiszámítani alig lehet; és hogy a fizetési szabályzat 6. §-a, hol a főmérnök kinevezésére s helyettesítésére a vállalkozónak oly döntő befolyás adatik, s így a társaság a vállalkozó irányában legelső szakavatott ellenőrtől megfosztatik, szintén mennyi kárt és veszteséget hozhatott a társulatra, arról csak a legbeavatottabbaknak lehet némi fogalmuk.

A 15. §. szerint pedig kötelezi magát az angol-osztrák bank, hogy a párisi szerződés a leendő társaság elő fogja terjeszteni, s azt a leendő igazgató-tanács és a társaság első részvényesei által teljes szövegben minden változtatás nélkül elfogadtatni, s mihelyt a társaság megalakul, az angol-osztrák bank minden további felelőssége megszűnik.

Magyarzat ehhez alig kell. Egy igazgató-tanács, élet, működési kör nélkül, de a felelősség terhével.

Az albizottság azért mondja ki ezen és ilyenmü szerződések fölött oly határozottan a kárhözható itéletet, mert erre nézve már semmi fölvilágosításra, kihallgatásra szükség nincs. Ez előtte fekiúdt mint egy kétségbe nem vonható tény, melynek következményeit a tárgyalás alatt észlelni elég alkalma volt.

4. És ezért, úgy látszik, alig igazolható azon lassu eljárás, sőt mondhatni teljes elhanyagolás, melyet a kormány ezen szerződések megítésében tanusított. 1869. tavaszán jött tudomására ezen szerződés, s májusban kiadta a közlekedési miniszterium az építészeti főigazgató-ságnak véleményvadás végett, november 23-án jött innét a válasz, mely az ilyenmü szerződések veszedelmes voltát tünteti ki és kárhözható itéletet mond fölöttök. A közlekedési miniszterium helyesli ezen fölfogást, 1870. január 13-án egy tervezetet illetőleg átiratot küld a pénzügyminiszteriumhoz. Erre a pénzügyminiszterium 1871. február 12-én adja a választ. S így a tudomásvételtől a végleges válaszig majd két év folyt le, s az elintézés akkor jött, midőn a vasut ügye már igen kétes állapotban volt, s ez is oly természetű, hogy az ügyre magára válasznak nem is mondható.

Sajnálattal észlelte az albizottság, hogy a közlekedési miniszterium által eleinte kijelölt út és állapot, a pénzügyminiszter, sőt később az egész miniszterium által, nemcsak nem követett, de ezen párisi szerződések az egész kormány részéről a társulat oly belügynek lettek nyilvánítva, melyekbe beavatkozni a kormány nem is kíván.

Hogy mi következménye volt ezen be nem avatkozásnak, mutatva csakhamar a vállalkozók és társaság között kitört viszály, a társulati értékek gyors kimerítése, a Warringgal a társaság kárára kötött egyezség végleges fölmentés, a vasut rozsz építése, s mindazon apró és nagy bajok, melyek ezen vasut körül oly bőven előfordultak.

És ha a kormány már egyszer ezen be nem avatkozási elvet elfogadta, legalább maradt volna mindvégig ez állásponton, — miből hihetőleg sokkal kevesebb baj következtek. — Ez azonban nem történt, hanem amint a társaság ügyei válságossá lettek, elhiszszük, a legjobb szándékkal a kormány most már a belügyekbe is annyira beleavatkozott, — hogy a kereseti kimutatásokat is maga fizetetti, — s annyira magáévá tette jóállásait, — hogy általa ezen ügybe az államnak érdeke is bevonatott.

Ennek ellenében helyesléssel kell említeni, a Warring testvérek által 1871-dik évi február 8-kán az igazgatótanáchoz benyújtott és közvetve a kormány ellen intézett, 40 sérelni pontban foglalt emlékiratra adott választ vagyis rendeletét a közl. miniszteriumnak, melyen alapos czáfolat, önértetes hang és férfias visszautasítás vonul végig.

Amidőn az albizottság ezen meggyőződésének ad kifejezést, annál inkább kénytelen sajnálatát nyilvánítani, hogy a kormány minden intézkedése ezen ügy körül nem volt ehhez hasonló.

Ami a kormány képviselőit az ez ügyre vonatkozólag tartott ülésekben illeti, ezen keleti vasutnál, ezekről alig lehet valamit mondani. Működésöknek, ellenőrzésöknek, a törvény által kiszabott s oly szép hivatásoknak semmi nyoma nincs.

Sohol nem lehet észrevenni, hogy az állam érdekében fölszóaltak volna, pedig alig van vasut, melynek érdeke ma már a körülmények sajátságos találkozásával inkább összeszövődött volna az állam érdekével, mint ezen keleti vasut.

Az albizottság tehát a kormány közegei ezen meglepő magaviselete fölött bővebb fölvilágosítást és vizsgálatot lát szükségesnek.

Meggyőződésünk szerint egy az engedélyokmány szellemében erélyes lépés a maga idején a baj további fejlődését megakaszthatta volna.

De ha ez akkor nem történt is, megfoghatlannak látszik az albizottság előtt, miképen adhattott saját felelősségére a kormány milliókra menő előlegeket? mi ok indította, hogy az első nagyobb bajnál azonnal nem jelentette a törvényhozásnak, kivált miután erre, a keleti vasut ügye kiugazítására hozott 1869. XXIX. és 1870. XLVII. törvényezikkek, és az engedélyokmány 5. §-ba; becsuszott írási vagy nyomtatási hiba 1869. évi december 17-én egy képviselőházi határozat által elrendelt kijavítása, s általában ezen keleti vasut kérdésben történt számos interpellációk és fölszóalások erre oly bő alkalmat szolgáltatottak.

5. Az igazgató-tanács, mely hivatva van a társulat érdekeit képviselni, annak minden ügyei fölött őrködni, ezen feladatát kellőleg nem teljesítette. A káros párisi szerződések nyomasztó szelleme-e? vagy a főmérnök ferde

állása miatt-e, ki a vállalkozó által kijelölve inkább ennek, mint a társaságnak érdekeit képviselte, vagy a kellő tájékozottság hiánya miatt, vagy mindezeknek összehatása miatt, de tény, hogy ezen nagy föladatnak ura nem volt.

Igaz, hogy szomorúbb szerep alig képzelhető, mint minőt az igazgató-tanács tagjainak a párisi szerződések jelölnek; összekötött kézzel, de a felelősség egész súlyával nézni a romlást, valóban nagy föladat. De ily esetben azon egyszerű kérdés merül föl, hogy lehetett ily a szabad eszelekvést annyira megszorító szabályok mellett általában ezen nehéz munkára vállalkozni, vagy ha valaki ez állást elvállalja, nem tartja-e első kötelességének ennek megváltoztatására a legelső alkalmat fölhasználni. Az albizottság e részben csak néhány fő mulasztásra kívánja a bizottságok figyelmét fölhívni.

Az igazgató-tanács nem ügyelt a társaság szabályszerű megalakítására, e szerint megbízást sekiőtől vagyis csak önmagától kapott, amint azt az 1869. február 15., 16., 23. gyűlések jegyzőkönyve tanúsítja.

Mint leendő igazgatósági tagok, mint magokat nevezik, a társaság nevében elfogadják a párisi szerződések megszorító szabályait.

Sőt mint ilyenek 1869. február 15. tartott ülésben véglegesen választanak elnököket, jogtanácsost, s ezeknek és magoknak definitív fizetéseket határoznak.

1869. február 23-án még mindig mint leendő tanácsosok Warringnek első költség-kimutatását 4.481,990 forintban nemcsak utalványozzák, de amellet, hogy ugyanazon ülésben beismerik, miszerint a számadásokat át nem vizsgálhatták, azokat már előlegesen helyesnek találják, és jegyzőkönyvileg kinyilatkoztatják, hogy ez irányban határozatuknak a végleges igazgató-tanács általi föltétlen jóváhagyásáért személyes kezességet vállalnak.

Az alakuló ülésen 1869. márczius 8-án összesen 6 személy vesz részt. Igazgató-tanácsos öt, s ezek között is kettő olyan, kit a kormány nevezett ki, egy az anglo-osztrák bank által kinevezett. Ilyen ülésben nyilvánítatik megalakultnak a magyar keleti vasutársaság, mely 75 millió forint fölttel rendelkezik; a jövőhagyatnak az alapszabályok, melyek azonban föl nem olvastatnak, megválasztatik az igazgató-tanács, s az ideiglenes és főnebb említett február 15., 16., 23. ülések igen fontos, milliomokról rendelkező határozatai jóváhagyatnak, az igazgatási költségekre még ezeffölül 150.000 forintnyi utalványozás határozatát.

Amilyen a kezdet, olyan volt a munka folytatása, ennek illusztrációjára csak pár példát hozunk föl.

Midőn kifogyott az alaptőke, s a kiépítéshez még szükséges költségvetésről volt szó, 1871. június 6-án az igazgató-tanács azt 8 millióra tette, októberben már 13 millióra; s 1872. június 3-án az első közgyűlésen

15.200,000 frtra,	
azóta ez fölszaporodott	17.051,539 frtra,
a kormány adott előleget	2.325,750 frtot,
új előlegképeni törvény szerint	1.700,000 frtot,
számitások ehhez a fölttűgészített és kitűzetendő részvényeszelvény	1.500,000 forint,
élhez a kormány által elfogadott s a társulatnak visszatérítendő	569,317 forint,
összeg:	23.146,606 forint,

Tegyük hozzá még a kamatokat és a vasuton eszközöndő utánpótlásokat, mint az a kolozsvári vonalon történt, s bizonyosan több lesz 24 milliónál. Tehát az eredeti 8 millióból lesz háromszor nyolcz, azaz 24 millió. És mindenesetre különös, hogy midőn az igazgató-tanács 1873. június 6-án azon időben, a mióta a kormánytól semmi előleget nem kapott, a gyűléshez tett jelentésében, mely a pótjelentés 36. lapján látható, a még szükséges összeget 2 és fél millióra teszi, akkor ugyanazon igazgató-tanács az utolsó törvénybe csak 1.700,000 forintnyi szükségletet kér a kormány által fölvétetni.

Példa ez, mennyiben ingatag alapokon történtek a vasutnál a költségkiszámitások is.

Menthetlen eljárásnak látszik továbbá azon egység, mely 1871. márczius- és júniusban Warring vállalkozókkal kötöttet, s mely neki általános fölmentést biztosít.

Ezen eljárás és azon álláspont, melyet az igazgató-tanács a képviselőházhoz benyújtott utolsó kérvényében, (kérvény 8. lap, 2. hasáb, 3. kikezdés) az értékek kiszámitására nézve elfoglal, s hol az anglo-osztrák bank azon álláspontját fogadja el, mely szerint kereskedelmi és tözsdői szokás, hogy bár észtre szóló értékpapírok százalékban kitett árfolyama, ha külön megjegyezve nines, mindenkor bankjegyekben értendő, — mondjuk ezen két rendbeli eljárás által úgy látszik az igazgató-tanács egy oly eszköztől fosztotta meg magát, melylyel talán az társaságot ért veszteség közepette ennek javára valamit meg lehetett volna meenteni.

Itt azonban a bizottságok figyelmét még egy igen fontos dologra hívjuk föl.

Az igazgató-tanács a képviselőházhoz 1874. január 13-án benyújtott előterjesztésének 21. lapja második hasábján azt állítja, hogy ezen keleti pályánál egy mértföld pályá kamatok nélkül tényleg 740,000 frtba, a kamatok beszámitásával pedig 840,000 frtba került, míg az eredeti költségvetés 557,000, illetőleg 613,000 frtot tüntet ki, a többlet tehát mértföldenként 224,150 frt, s így az egész 80 mértföld után kerek számban 18.200,000.

Az albizottságnak ninesen kételye az iránt, hogy a pályamérföld kiépítése tényleg annyiba került, amennyi itt állítatik.

A kérdés csak az, hogy rendes körülmények és gazdálkodás mellett került volna-e ennyibe? Ha az igazgató-tanács ezt hiteles adatokkal és számadásokkal be bírja bizonyítani, ez az egész keleti vasut ügyét más világitásba állítaná.

Azért e részben a t. bizottságokat a legszigorúbb vizsgálatra hívjuk föl s különösen két irányban inténdők a kérdések:

a) Mily alapon véli és tudja az igazgató-tanács ezen állítását bebizonyítani?

b) Mily kiszámitás alapján tervezte a kormány a mértföldenkénti dotatiót, úgy amint az a törvényben és engedélyokmányban nyert kifejezést?

De bár miként legyen, az albizottság véleménye az, hogy ha az igazgató-tanács tagjainak a párisi szerződések nyomása alatt is elég bátorságuk volt ezen állást elvállalni és abban megmaradni, legelső sorban mégis ők vannak és voltak hivatva a társulat minden ügyeit megbirálni, s azért annak minden bajaiért és hibáiért őket éri a felelősség.

6. Warring testvérek a fővállalkozók külföldiek lévén, semmi más nem kötötte ezen ügyhöz, mint a haszon bármilyen áron, bármilyen úton. Föl tudták használni a vasutépítésben még tapasztalatlan ország gyöngye oldalait, s ezt a lehető legjobban kizsákmányolni.

Mennyi rész terhelte őket a társaság bajaiban, azt az előterjesztett okmányokból még csak hozzávetőleg sem lehetett földeríteni. Itt bővebb vizsgálat kell s e téren hihetőleg a bíróság dönteni. Jellemzősége legyen elég annyit mondani, hogy ők vagyis 6 Warring Károly volt az osztrák bank igazgatójával Mayer Károlyval szerződéskötésen párisi szerződéseknek, melyek annyit bajt hoztak a keleti vasut ügyére, mely azonban nagy elmelelt, s meg kell vallani e téren nagy tapasztaltságot tanúsít. Azt mondják a fővállalkozó, hogy az építés körül semmi rendszer és megalapított szabályai nem voltak, s hogy ezen rendtelenség és pazarlás következtében tömérdek fölösleges kiadás történt, ezt azonban bővebben földeríteni csak vizsgálat által lehet.

(Vége következik.)

Különfélék.

Budapest, február 24.

(Hivatalos.) A vallás- és közokt. m. kir. miniszter az alsó-levéta polgári iskolához Wascher József keszthelyi községi tanítót a szépirás és rajz tanítójává, egyelőre ideiglenes minőségben, a pénzügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök Nachtigall János fővámhivatali pénzkészlet-1-es oszt. számtisztját, Kapeller Albán m. kir. adóhivatali tisztet az ungvár m. kir. jószágigazgatóságához pénztári ellenőrré, az igazságügyminiszter Lang F. ügyés kórhalmi lakost a segesvári kir. törvényszék mellé bírósági végrehajtóvá, a nagy-kanizsai törvényszékhez irnokká Rothmann Béla ottani törvényszéki díjnokot, Csuka Gratian pánczélesei járásbírói díjnokot a hidalmási kir. járásbíróshoz irnokká nevezte ki. A budapesti királyi főügyész Kura Ferenc kir. járásbírói díjnokot a győri kir. ügyészhöz irnokká nevezte ki.

Bírói kinevezések és áthelyezések. Ó fölsége aljárásbírókká nevezte ki: a besztekerébányai járásbíróshoz Zachar Emil ottani aljárásbíró, és a nagy-bereznai járásbíróshoz Kovács Bertalan ungvári aljárásbíró; továbbá aljárásbíró: a varannói járásbíróshoz Zsarnay Márton legfőbb ítélőszék segédfogalmazót és a zolyomi járásbíróshoz Ollerini János besztekerébányai törvényszéki jegyzőt; Báthori László lugosi törvényszéki bírónak pedig a temesvári k. törvényszékhez, továbbá Issekutz István világi járásbírónak a peckai és Kósa Kálmán pétervásári járásbíróknak az egri járásbíróshoz eddigi bírói minőségükben saját kérelmükre leendő áthelyezését jóváhagyta.

Lemondások. A királyi Kodolányi Antalt, a kolozs-monostori kir. gazdasági tanintézet igazgatóját ezen állásától saját kérelmére, sikerteljes működésének legmagasb elismerése mellett kegyelmesen fölmentette, s egyuttal a kolozs-monostori kir. gazdasági tanintézet igazgatójává ideiglenes minőségben Lakner Józsefet, a debreczeni kir. fölsőbb gazdasági tanintézet tanárát nevezte ki. — Gróf Zichy Imre szabadságot állományu honvéde lovas-százados a magyar királyi honvédségben viselt tiszti rangjáról s címéről önként leköszönvén, lemondása a honvédelmi miniszter által elfogadtatott.

Névváltoztatás. Nyárádi Gábor torboszlói lakos vezetéknevét „Bereczki”-re változtatta.

A magyar földrajzi társulat f. é. február 26-án (csütörtökön) d. u. öt órakor az akadémia heti ülésében fölovasolt ülést tart. Az ülés tárgyai: 1. Alsó-Kaliforniáról. Molitor A. P.-től. Föolvassa dr. Cherven Floris. 2. Az ariadunai szorosról. Hunfalvy Jánostól.

A „Reform” kritikusa a Rossi elleni, s általunk megrótt dühöngésére egyet aludt, s ma nyugodtabb hangulatban ébred föl. Rossi ellen elkövetett vétkeire nem mondja ugyan el a mea-kulpát, sőt egy hosszú tárczát szentel ana halátlan föladatnak, hogy Rossi „Lear”-jét alapjában hibásnak bizonyítsa be; ezt azonban (mi nála nem mindennapi dolog) nyugodt, mérsékelt hangon teszi, s állításait multkori kritikájának ékes szavaival: „csipás szemű”, „megkorbasolni való”, „alamizsna-krajczárt” érdemlő, „fölrugás” stb. egy komoly laphoz nem méltó gyönyörűséges kitételekkel nem kacsaringozza ki. Ezen mérséklet mindenesetre érdem a „Reform”-tól, s nem is mulasztjuk el e miatt elismerésünket kinyilvánítani neki. Rossi „Learje”-vel szemben elfoglalt ferde álláspontjának védelmére azonban szintén ferde alapon építi föl érveinek bástyáját. Állítja, hogy a „Lear király” expositióját nem kell a színésznek megérteni, mert az mese, s aki hiszi, hiszi, aki nem hiszi, nem hiszi. Nem kísértjük meg — bár igen könnyű volna — a „Reform” kritikusanak ezen önkényes és téves kiindulási pontját abszurdumra vinni; de nem tesszük: legyen neki az ő hite szerint. Az ily dogmatikus enuntiatiók ellen ugyanis hiában küzd az érv, mert ellenérv helyett anathemával felelek neki. Megelégszünk csak annak konstataálásával, hogy a „Reform” fölszólalásunk után, tisztességes hangon indokolja journalisztikai külön szavazatát. S miután ezt akkor teszi, midőn Rossi ellen támadt nagy fölindulást kialudta, a journalisztikai tisztességes hang fönttartásának érdekei miatt kérjük a „Reform” kritikust, miszerint más alkalommal is várja meg mérgének lecsillapultát, s ne echauffozza magát oly nagyon este, ha reggel — midőn már nyugodtabb — röstelnie kell, mit este haragjában elkövetett. Ennek még az a haszna is meglesz, hogy a „Reform” kritikusa, kinek kiváló irodalmi tehetségét mi első sorban tiszteljük, sokkal osztatlanabb elismerésben fog részestlni mind az irodalom munkásai, mind pedig a közönség részéről.

Kézre került rendőrök. Abaujmege négy közbiztonsági közege zsványbandát nyomozva, álrühában a szomszédos Zemplénmegyébe jutott ott azonban álrüházatok gyanút keltvén, Erdő-Bényén elfogattak s mintegy 30 ember által Tokajba kísértettek. Hasztalan mutatták be igazolási könyvecskéiket, mert mindennek dacára is vizsgálati fogságba kerültek. Így ültek börtönükben a rendőrök, míg egy szerencsés véletlen más abaujmegei rendőröket nem vezetett Tokajba, kikkel a foglyok szembesítettek, s miután így a tévedés kiderült, szabadon bocsáttattak.

Rövid hírek. A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter Csöndes J. Ferencz soproni négy osztályu magán-reáltanodáját és gymnasiumát az 1875. tanév kezdettől három év tartamára ideiglenesen a nyilvánossági s államérvényes bizonyítványok kiadási joggal ruházta fel. — A belvárosi plébánia templonban Schwendner Mihály apát, a ki pedig hazafias érzelmi magyar emberként szokás emlegetni, német nyelven tartja a nagybőjti predikációkat. Így van ez a külvárosi templomokban is. Vajjon a fővárosi közönség, mint kegyur, nem tudna ezen segíteni. — A szentsinai hegyet Dr. Beke, az angol utazó Akabától északkeletre egy napi járó földre fölfedezte. E hegy az arabok által Jebel-Murnak (világosság hegye) nevezetik s 6000 láb magas. A tetőn dr. Beke áldozati állatok maradványait s kissé lejjebb sinaiticus feliratokat talált, melyeket gondosan lemásolt. — Műkedvelői előadás lesz márcz. első napjaiban a budai várszínházban. Jüvedelme a kolozs-árják javára fordítatik. Jegyek szerezhetők gr. Szapáry Gyulánánál (Budán a belügyminiszter palotájában) Tisza Kálmánnál (egyetem-uteza 2. sz.) s Rózsavölgyi műkereskedésében. — Népszínház építési engedélyért folyamodott Hoffmann Sándor s a Miklóssy féle színház helyen akar ideiglenesen népszínházat építeni, míg az állandó népszínház elkészül.

Nemzeti színház. Szerda, február 25. A „Csók”. Vigjáték 3 fölvonásban.

Az Erkel-ünnepély a nemzeti színházban.

Budapest, február 24.

A nemzeti színháznak ma este nagy örömmünnepe volt. Ma adták kétszázadikszor Erkel „Hunyadi László”-ját. Ezen alkalmat a nemzeti színház arra használta föl, hogy kitűnő zeneköltőnket kiváló figyelmébe részesítse, érdemeinek elismeréséül ünnepélyt rendezzen, mely egyszermind az összes nemzet ünnepe. Erkelnél már ma délben megkezdtek a tisztelgések és szerencse kívánatok sorozatát. Szigligeti vezérlete alatt számos iróbból és művészből álló társaság jelent meg Erkelnél, mely alkalommal Szigligeti meleg szavakkal üdvözölte a zeneköltőt.

Este a közönség adott méltó kifejezést azon nagy tisztelgésnek és kegyeletnek, melylyel a „magyar zene megteremtője” iránt viseltetik.

A mai előadásra már tegnap és ma reggel valamennyi jegy elkelt és elkelt volna még egyezzerannyi is, a közönség oly tömegesen ostromolta a pénztárt.

Azon szerencsések, kik helyhez juthattak legnagyobb részt már 7 óra előtt siettek színházba, míg rendszeren közönségünknek az az eléggé meg nem róható szokása van miszerint 7-től 8 óráig érkezvén színházba, a folytonos járás-keles, ajtónyitogatással zavarja az előadást.

Erkel, midőn a karnagy támlány előtt megjelent, hatalmas szavíhar fogadta, melynek kitörése a nyitány alatt többször ismétlődött. A közönség egy ízben Dopplert is megtapsolta, ki barátjának, Erkelnek örömmünnepe fővárosunkba rándult, s ma este a zenekarban fuvolyázott. Az ünnepély försze az első fölvonás után következett.

Az első és második fölvonás közt a függöny fölgördült, s a színház operai és drámai személyzete diszruhában állt a színpadon. Erkel megjelent, a díszesen kivilágított nézőtér közönsége színni nem akaró tapsokban tört ki. Majd a taps esendesültével Szigligeti üdvözlő Erkel, rajzolta zeneköltői s karnagy eredménydus működését. — Megjegyezte, hogy Erkel „Hunyady László”-ja mint villám tündökölve jelent meg, de nem tünt el, mint villám, hanem most is ott ragyog, s örökké ragyogni fog a művészet egén. Szigligeti beszéde után az ünnepeltnak a színház személyzete babékoszorut, arany serleget, s egy albumot (az operai tagok arczképeivel) nyújtott át. A taps-vihar most ismét és ismét kifőrt. A közönség üdv-kívánata számtalan lelkesült: „Eljen Erkel!” kiáltásban nyilatkozott, míg végre — Erkel ismételt kihívása után — az előadás ismét folytatott.

Erkel teljesen méltó a közönség ezen lelkes rokonszenvére.

Az ünnepelt zeneköltő már 1840-ben azon elismerést vívta ki saját számára, hogy midőn ezen évben „Báthori Mária” című operája színpadra került, a „magyar dalnő megteremtője” gyanánt üdvözölték őt. A „Hunyady László” 1844 évi január 27-én méltó válasz volt ezen szép dícséretre.

Ezen operájával Erkel egyszerre magas csúcsára lépett a magyar zeneköltészetnek, s még magasabb fokára nemzeti elismerésének. A „Bánk bán” 1861-ben szaporította a költő babérait.

A rá következő évben Erkel „Sarolta”-jával lépett föl, mely azonban a szerző gyengébb művei közé tartozik. Erkel régi ereje azonban újra föléledt „Dózsa György”-ében mely 1867-ben került színpadra; de ezen nagy hatásu operát, a szövege ellen tett kifogások miatt száműzték a repertoírról.

Erkel legújabb műve a „Brankovics”, mely kívánatos, hogy mielőbb színpadra kerüljön. Itt még Doppler Ferenczel közösen „Erzsébet” című operát, mely az 1857-iki fejedelmi látogatás alkalmára készült. Az operának második fölvonása az Erkel műve. Ö irta a Kőlcsey himnuszára (1845) a most már mindenütt ismeretes dallamot. Ezekon kívül szerzett zongoradarabokat is, kitűnő zongora művész lévén. Erkel 1810. nov. 7-én született Békésmegyében Gyulán, s iskoláit Nagy-Váradon és

